

DAVORKA BAČEKOVIĆ-MITROVIĆ

UDK: 007 McLuhan, M.

Stručni članak

Rukopis prihvaćen za tisak: 9. 5. 2018.

DOI: <http://doi.org/10.21857/moxpjhgj8m>

Što bi učitelji trebali znati o teoriji medija Marshalla McLuhana?

Sažetak

Teško je danas pronaći koja znanost ili koje područje ljudske djelatnosti i aktivnosti nisu, barem na posredan način, povezani s pojmom medija. Mediji zadiru u gotovo sva područja društvenih i humanističkih znanosti.

U članku se razmatra teorija medija Marshalla McLuhana (1911.–1980.), kanadskog profesora engleske književnosti, koji se istaknuo kao jedan od najpoznatijih teoretičara komunikacija. Njegova je teorija medija neminovno utjecala na rad svih aktualnih teoretičara medija i filozofa, sociologa i mediologa, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj.

Razmatraju se neki elementi teorije medija Marshalla McLuhana, čije spoznaje mogu pomoći učiteljima i nastavnicima u boljem razumijevanju prirode medija u svakodnevnom radu.

Ključne riječi: teorije medija, Marshall McLuhan, odgoj i obrazovanje, novi mediji, internet.

Teorijska razmatranja

Kako bismo spoznali suštinu medija, nije dovoljno analizirati samo brojna područja prakse. Valjalo bi, u prvome redu, istražiti teorijsko promišljanje temeljnih karakteristika medija, posebice s naglaskom na teorijama novih, digitalnih, elektroničkih medija. Teorije medija su ponekad zasebni sustavi, a ponekad proizlaze iz nekog drugog primarnoga interesa filozofa, znanstvenika, teoretičara, ili kritičara medija. Ne zaboravimo da se s porastom istraživanja medija pojavio i čitav niz znanosti i

disciplina koje ih proučavaju. Osim filozofije medija, kao najopćenitijeg zahvaćanja u suštinska njegova obilježja, danas se medijima bave sociologija medija, komunikologija, mediologija, teorija informacija, medijska kritika, itd.

Od svih teoretičara medija Marshall McLuhan proglašavan je najutjecajnijim. Ipak, upravo je njegova teorija prolazila najžešće kritike. Oспорavan je čak i zbog onih obilježja suvremenih medija koje nije predvidio te za koje nije znao da će se razviti, kao što je internet, devedesetih godina prošloga stoljeća. Bez obzira na to, velik broj današnjih sociologa i filozofa kulture i medija te teoretičara medija ne može poreći njegov doprinos razvoju teorijske misli o elektroničkim medijima, koji su nam danas najzanimljiviji, niti mu osporiti status prvoga značajnoga teoretičara filozofije medija.

Uz njegov gotovo ikonografski lik danas se veže čitav niz frazema i termina (*globalno selo*, *vrući i hladni mediji*) te aforizama, kao što su: „Medij je poruka“ (McLuhan, 2008, str. 13). Pripisuje mu se autorstvo frazema *globalno selo*, koji označuje virtualnom mrežom povezanu virtualnu zajednicu modernog ljudskoga plemena umreženog internetom. Fawcett osporava da do takve utopističke retribalizacije nikada nije došlo: „Retribalizacija koju je McLuhan zamislio nije proizvela ni jedno jedino pleme povezano elektroničkom komunikacijom, već upravo suprotno: galamu neprijateljskih, borbenih poduzetnika koji gaze jedan preko drugoga zbog časti i slasti koje, po njima, pruža vlasništvo.“ (Fawcett, 2012., str. 25).

Suvremeni teoretičari medija često ističu da se McLuhanova filozofija medija neopravdano i površno svodi na tek nekoliko zvučnih slogana, kao što su: medij je poruka, *globalno selo*, *vrući i hladni mediji*. Međutim, ujedno ističu da je već i sama izreka *medij je poruka* toliko kompleksna da do današnjega dana podliježe raznim interpretacijama pa i reinterpretaciji samog McLuhana.

U svezi s tom krilaticom Debray mu spočitava zaboravnost da „definira pojmove kojima operira, kao što su medij, poruka, pa i ono ‘je’ koje stoji između“ (prema Alić, 2010., str. 321). Upravo Debray (prema Alić, 2010) tvrdi da u dobroj sjeni pojma medij – McLuhan smješta i kanal i kôd i nositelja poruke. Medij je, nastavlja Debray, „istovremeno i postupak simboliziranja (govor, zvuk, slika) i komunikacijski kod (jezik društva) i nosač podataka (kamen, papir, CD) i uređaj za difuziju (rukopisna, tiskana, elektronička, digitalna sredstva).“ (Alić, 2010., str. 321). Alić zaključuje: „Ako bi se tako promatralo onda krilatica o mediju kao poruci, mogla bi, ovisno o kontekstu u kojem se upotrebljava, značiti različite stvari.“ (Alić, 2010., str. 321). Istovremeno, Debray (prema Alić, 2010) tvrdi da postoje odnosi koji su uvijek isti, neovisno o tome kroz koji se medij provlače. Ovu tvrdnju oprimjeruje jednostavnim, školskim primjerom iz algebre: $2+3=5$, čime naglašava postojanost ove poruke bez obzira na medij kojim se prenosi.

U obranu od ove Debrayove kritike, Alić (2010., str. 20) se suprotstavlja riječima da McLuhanu nije bila namjera „reducirati svijet na istinu jedne rečenice“. McLuhan,

naime, mišljenju, prema kojemu su mediji samo nepristrani prenositelji poruke koji samo prenose ono što čovjek želi, suprotstavlja mišljenje da svaka nova tehnologija predstavlja i korjenitu promjenu ljudske komunikacije te samim time ujedno modificira i mijenja i samu poruku koja se tom tehnologijom prenosi (usp. Alić, 2010). Ili, kako tumači u nastavku, prema McLuhanu, za svaku kulturu važne su tehnologije, koje svojim nametanjem mijenjaju načine ljudskoga doživljavanja i percepcije.

U skladu je s tim i McLuhanovo shvaćanje medija kao produžetaka tijela, a svaki produžetak, tvrdi, utječe na ukupan psihički i društveni sklop. Polazeći u svojem najvažnijem radu „Razumijevanje medija“ od interpretacije starogrčkog mita o Narcisu, McLuhan zaključuje „da ljude odmah zadivi svaki njihov produžetak u svakom materijalu koji nije njihov dio.“ (McLuhan, 2008., str. 41). Shvaćanje medija kao produžetaka ljudskoga tijela izvodi iz teorije o bolesti (smetnji) Adolpheja Jonasa i Hansa Selye, iz čega izvodi sljedeću spoznaju: središnji se živčani sustav štiti od fizičkog pritiska snažnih podražaja strategijom amputacije ili izolacije organa, osjetila ili funkcije koja izaziva neugodnost. McLuhan tvrdi da: „Promatrati, opažati ili upotrebljavati neki naš produžetak u tehnološkom obliku nužno znači prihvatiti ga.“ (2008., str. 45). Argumentira svoju tvrdnju navodeći da čitati neku tiskanu stranicu ili slušati radio, znači prihvatiti te naše produžetke u osobni sustav i pretrpjeti „svršetak“ ili pomicanje opažaja, koje automatski slijedi. Neprestano prihvaćajući tehnologije, mi se povezujemo s njima kao servomehanizmi, postajemo njihovi servomehanizmi, kao što poslovni čovjek postaje servomehanizam svojega sata, tvrdi McLuhan.

Naprotiv, tehnologija ne samo da postaje produžetak našega tijela, već ga neprestano i mijenja – njihov je odnos uzajaman i produktivan u oba smjera. Mediji djeluju na promjenu osjetilnog doživljaja svijeta. Učinci tehnologije, tvrdi, ne javljaju se na razini mišljenja ili koncepcija, nego uporno i bez otpora „mijenjaju osjetilne razmjere ili načine opažanja.“ (McLuhan, 2008., str. 22).

Zanimljivo je što smatra da u električno doba nosimo cijelo čovječanstvo kao svoju kožu, stoga nužno na snagu stupa načelo otupjelosti. Kad je naš središnji sustav produžen i izložen, moramo ga otupjeti, inače ćemo umrijeti. Zato je, zaključuje, „doba tjeskobe i električnih medija također doba nesvjesnoga i ravnodušnosti.“ (2008., str. 46).

„Načelo samoamputacije“ koje tumači može se primijeniti na podrijetlo komunikacijskih medija, od onih prvobitnih, kad se informacija prenosila usmenim putem, sve do računala. Naime, samoamputacija služi kao svojevrsna zaštita središnjeg živčanog sustava, kojom mozak neutralizira neugodu koju izazivaju periferni organi. Kao prirodan odgovor na nelagodu, tijelo osjeća potrebu za „kontrairitansom“, za zadovoljstvom, za onime što će neutralizirati nepovoljne učinke djelovanja iritansa. Kontrairitans donosi olakšanje i tako održava ravnotežu središnjeg živčanog sustava (McLuhan, 2012).

Upravo je izreka (engl. *Medium is Message*) jedna od najčešće citiranih kad je riječ o Marshallu McLuhanu. Bez obzira o kojem se mediju radilo, činjenica jest da on smatra da sâm medij uvijek ima veći utjecaj i posljedice po pojedinca i ljudsko društvo – od sadržaja ili poruke koji/a se putem medija prezentira. Npr., konkretna uporaba bilo kojeg medija, sâm čin njegove uporabe, ima veće implikacije od onoga što se konkretnim medijem prenosi. Zbog toga ga možemo svrstati u medijske ili tehnološke deterministe kao skupinu znanstvenika koji smatraju da mediji (tehnika) umnogome određuju poimanje stvarnosti.

McLuhan polazi od tvrdnje da je „sadržaj“ svakog medija uvijek neki drugi medij. Sadržaj govora je proces mišljenja, sadržaj pisma je govor, kao što je napisana riječ sadržaj tiska, a tisak shvaća kao sadržaj telegrafa. Svaki novi medij ujedno postaje moćno oružje protiv drugih medija i drugih skupina.

„Poruka‘ svakoga medija ili tehnologije jest promjena razmjera, brzine ili uzorka koje unosi u ljudske odnose.“ (McLuhan, 2008., str. 14). Medij, kako kaže, određuje i upravlja oblicima ljudskoga udruživanja i djelovanja, no „sadržaj“ bilo kojeg medija zamućuje pogled na njegovu pravu prirodu. Električnu svjetlost, kojom je opčinjen, drži za čistu informaciju bez sadržaja, koja sve prožima, koja je radikalna i decentralizirana.

McLuhan analizira povijesni utjecaj vrućih i hladnih medija na društvo tijekom razdoblja različitih društvenih uređenja te uočava da „specijalističke tehnologije rapsplemenjuju“, a „nespecijalistička električna tehnologija iznova uplemenjuje.“ (2008., str. 27). Smatra da će nakon dugoga razdoblja fragmentacije društvenih uloga, zahvaljujući električnoj tehnologiji, doći do ponovnog ujedinjenja ljudskoga društva u plemenske zajednice, do tzv. retribalizacije društva. „Novo električno konfiguriranje i strukturiranje života sve se više sukobljava sa starim linearnim i fragmentarnim postupcima i analitičkim alatima iz mehaničkoga razdoblja.“ (2008., str. 28). Osnovna je promjena električnoga doba „bavljenje učinkom, a ne značenjem“, jer „učinak podrazumijeva cjelokupnu situaciju, a ne pojedinačnu razinu kretanja informacije.“ (2008., str. 28).

Razlikuje tri stupnja razvoja društva. Prvo razdoblje smatra razdobljem plemenske povezanosti, slijedi mehanička i specijalistička kultura, a treće razdoblje obilježava pojava električne energije. U skladu s tim, tvrdi da je mehaničko vrijeme bilo vruće, a doba televizije smatra hladnim, no ipak je najvažnije koristi li se vrući medij u vrućoj ili hladnoj kulturi: vrući medij radija u hladnim i nepismenim kulturama djeluje snažno, za razliku od Engleske ili Amerike, gdje je radio samo razonoda, a televizija pak uznemiruje svijet visoke pismenosti.

Također uočava činjenicu da povećanje brzine znatno mijenja percepciju današnjega svijeta te čini da se njegovo poimanje doživljava na posve drugačiji način nego što je to vrijedilo u neka davna, daleko sporija vremena. Ubrzavanje vremena danas je već postalo uobičajena fraza, kao i kolokvijalne izjave današnjih građana svijeta

da živimo ubrzano, da se vrijeme skraćuje, da vremena ima sve manje i sl., uporište za koje možemo naći već u McLuhanovoj teoriji, premda u današnjem frazemu „ubrzavanje vremena“ nije odviše jasno baštinimo li ga od McLuhana i koje je njegovo stvarno podrijetlo.

„Povećanje brzine od mehaničkih do trenutnih električnih oblika preokreće eksploziju u imploziju. Danas, u naše električno doba, energije implozije ili sažimanja našeg svijeta sudaraju se sa starim ekspanzionističkim i tradicionalnim uzorcima organizacije.“ (McLuhan, 2008., str. 37). Tezu o sažimanju prostora naći ćemo kasnije i u teoriji medija Paula Virilija.

Ono što McLuhana posebno zabrinjava nije činjenica da se broj stanovnika na svijetu sve više povećava, nego što „svaki čovjek na svijetu mora živjeti u najvećoj blizini ostalih ljudi, blizini koju stvara naše električno sudjelovanje u životu drugih, odnosno njihovo u našem.“ (McLuhan, 2008., str. 37).

U posljednje vrijeme postajemo svjedoci udruživanja različitih oblika medija: postovi na Facebooku koriste se u televizijskim emisijama, dok se radijske emisije prikazuju na televiziji, a sadržaji tiskanih novina i informativnih portala također se preklapaju i nadopunjuju. O suživotu i medijskom „međudjelovanju s drugim medijima“ svjedoči već McLuhan (2008., str. 28). Udruživanje različitih medija stvara nov, sinergijski učinak, čega je itekako bio svjestan.

Gotovo je nevjerojatno da je znatno prije šire primjene elektroničkog širenja informacija, uspio predvidjeti takve globalne razmjere primjene, u njegovo vrijeme manje razvijenih, elektroničkih medija: „Križanja ili hibridizacije medija oslobađaju golemu novu snagu i energiju, kao što je energija nastala fisijom ili fuzijom.“ (McLuhan, 2008., str. 47).

Zamjećuje i da električna svjetlost ima ogromnu moć i temeljito mijenja poimanje svijeta. Dokinula je izmjenu dana i noći te unutarnjeg i vanjskoga prostora. „Poruka električne svjetlosti jest potpuna promjena“, zaključuje McLuhan (2008., str. 50). Ta je energija osobito snažna kad se kao medij udruži s drugim tehničkim izumima: udružena s automobilom, može putovati cijelu noć, a zgrade ne moraju imati prozore, primjećuje McLuhan. Zato zaključuje: „Smatram da mediji kao proizvođači naših osjetila ustanovljuju nove omjere, ne samo među našim osjetilima, nego sami među sobom, kada djeluju jedno na drugo. Radio je promijenio oblik novinskog izvještaja, jednako koliko i filmsku sliku u govornim filmovima. Televizija je izazvala drastične promjene u radijskim emisijama i obliku romana o stvarima ili dokumentarnog romana.“ (2008., str. 51).

Nadovezujući se na McLuhana, ali i na Baudrillardovo poimanje simulacije, Čačinović (2001., str. 14) zaključuje kakva je priroda medijske tehnologije današnjega svijeta: „Takozvano mehaničko doba proširilo je naše tijelo u prostor. Medijska tehnologija uvodi novo razdoblje proširenja, tehnologijsku simulaciju svijesti.“

Horrocks (2001b, str. 53) ističe da su temeljne teorijske pretpostavke na kojima počiva McLuhanovo djelo: „ovisnost kulture i medija o prošlosti (teorija ‘retrovizora’), suprotstavljanje vizualne i akustične kulture, vrući i hladni mediji te četverodijelna teorija medija (tetrad).“ Teorija retrovizora odnosi se na činjenicu da McLuhan svaki novi medij koji se pojavi isprva tumači pomoću pojmova povezanim s prethodnom tehnologijom, kao da sadašnjost promatramo u retrovizoru. Mediji, pak, ističe Horrocks (2001b), imaju četiri učinka: pojačavanje (svaki medij ističe neki aspekt društva), zastarijevanje (svaki medij zasjenjuje neki medij koji je prije njega dominirao), ponovno uspostavljanje (svaki novi medij vraća važnost nekom zastarjelom mediju) i obrat (svaki medij se na kraju, kad se u potpunosti razvio, vraća ili preobražava u neki oblik).

Dok McLuhana iz današnje perspektive smatraju medijskim optimistom, iza nje ga će doći generacija daleko pesimističnijih teoretičara medija, kao što su Jean Baudrillard i Paul Virilio.

Rasprava

McLuhanovo razmatranje povijesnog razvoja medija od širenja informacije govorenim riječju, preko poštanskih kočija pa sve do današnjeg slanja poruka optičkim kablovima (u njegovo vrijeme tek se radala ideja interneta, a on još u današnjem obliku nije postojao) nameće brojna pitanja o tome kako se suvremeni čovjek nosi s posljedicama razvoja medija. Tako se često nalazimo u jazu između želja i mogućnosti, pogotovu kad u vrlo kratkom vremenu dobivamo ili putem elektroničke pošte ili bilo kojim drugim putem nevjerojatnu količinu informacija, koju valja obraditi u kratkome vremenu i odgovoriti na zahtjeve koji se pred nas postavljaju. Suvremeni čovjek u stalnoj je trci s vremenom. Razlog je tomu širenje informacija brzinom svjetlosti, dok u isto vrijeme čovjek ostaje samo tjelesno biće, sa svim svojim tjelesnim ograničenjima. Zato često čujemo da bismo se *najradije nekamo teleportirali*, ili da *ne možemo u isto vrijeme biti na više mjesta*, premda moderna komunikacijska sredstva omogućuju prijenos informacija u tzv. realnom vremenu (engl. *Real-time*). Odgovor na frustracije suvremenoga čovjeka moguće je naći već u McLuhanovoj teoriji medija.

Sraz generacija često je vidljiv u nerazumijevanju starije populacije za povezanost mladih ljudi i djece sa svojim pametnim telefonima. Nove tehnologije funkcioniraju kao produžetak tijela, kao tehničko usavršavanje nesavršenog ljudskoga tijela, kojemu uređaj omogućuje ono što čovjek primarno ne može, a to je – nadmašiti nesavršena osjetila i prostorno-vremensku dimenziju te biti u istome trenutku na više mjesta i „otkloniti se“ od sadašnje dimenzije – što nam omogućuje upravo internet i naša sveprisutnost na društvenim mrežama. Medije McLuhan shvaća kao produžetke tijela, a svaki produžetak, tvrdi, utječe na ukupan psihički i društveni

sklop. Doista, učitelji su često svjedoci promjena koje primjećuju na svojim učenicima, uvjetovanih njihovom povezanošću sa svojim modernim produžetcima: pametnim telefonima i tabletima. Oni nužno mijenjaju naš doživljaj svijeta, omogućuju nam pristup informacijama, temeljito mijenjaju naš pojam slobodnoga vremena i o tome valja razmišljati kao o pozitivnoj promjeni koja utječe na naš razvoj i razvoj naših učenika, a ne samo kao na tehničku prijetnju dosadašnjem načinu života. Već Marshall McLuhan uočava činjenicu da povećanje brzine znatno mijenja percepciju današnjega svijeta. Svijet nužno doživljavamo na posve drugačiji način nego što ga je čovjek doživljavao ranije.

Neprestano prihvaćajući tehnologije, mi se povezujemo s njima kao servomehanizmi, postajemo njihovi servomehanizmi, kao što poslovni čovjek postaje servomehanizam svojega sata, tvrdi McLuhan. Tehnologija ne samo da postaje produžetak našega tijela već ga neprestano i mijenja – njihov je odnos uzajaman i produktivan u oba smjera. Mediji djeluju na promjenu osjetilnog doživljaja svijeta. S tim u svezi postavlja se opravdanim pitanje: imamo li uopće pravo oduzeti osobi pravo na pristup internetu, kada on svakoga sve više definira način na koji se oblikujemo, rastemo, učimo, percipiramo stvarnost?

McLuhan, naime, mišljenju, prema kojemu su mediji samo nepristrani prenositelji poruke koji samo prenose ono što čovjek želi, suprotstavlja mišljenje da svaka nova tehnologija predstavlja i korjenitu promjenu ljudske komunikacije te samim time ujedno modificira i mijenja i samu poruku koja se tom tehnologijom prenosi (usp. Alić, 2010). Ili, kako tumači u nastavku, prema McLuhanu, za svaku kulturu važne su tehnologije, koje svojim nametanjem mijenjaju načine ljudskoga doživljavanja i percepcije.

Svjesni smo da se danas i mladi i starije generacije umrežavaju putem interneta, stvaraju socijalne veze, razmjenjuju informacije, uče, dijele sadržaje. I hoćemo li razmisliti kad sljedeći put uskratimo djetetu mobitel ili tablet, jesmo li mu u tom trenutku uskratili pristup spoznaji? Naravno, pod uvjetom da se njime odgovorno i svrhovito koristi? Jesmo li dovoljno učinili i koliko smo kao društvo spremni na izazove koji se pojavljuju pred mladima i nama samima, u svezi s novim medijima?

McLuhan spominje pojam *globalnoga sela*, koji najavljuje posljedicu umrežavanja internetskim vezama i koji smo često znali čuti, stoga bi valjalo znati da taj pojam potječe upravo od ovoga autora. Iako brojni današnji kritičari teorija medija tvrde da do retribalizacije (uplemenjivanja), zahvaljujući internetu, nikada nije došlo, još uvijek nailazimo na pojam *digitalnog plemena*, obično govoreći o mlađoj populaciji. Međutim, očekivana homogenizacija tog plemena nikada se nije dogodila i utopistički je takvo što očekivati, već prije možemo konstatirati da se sveukupna raznolikost ljudskoga društva na specifičan način zrcali i u novim medijima.

Krilitica *Medij je poruka* može se kontekstualizirati s obzirom na činjenicu da naši učenici u primarnome obrazovanju samim odabirom načina komunikacije donekle definiraju i sadržaje koje dijele. Naravno da je moguće iste informacije dijeliti putem drugih medija, no sasvim je izvjesno da su društvene mreže mladima danas mnogo prihvatljiviji način komuniciranja nego stariji mediji, kao što je, npr., pisanje pisama, koje je za njih postala već gotovo zaboravljena aktivnost. Doista je važno razmisliti u kojem ćemo opsegu i situacijama prihvatiti njihov način percepcije svijeta i prilagoditi se novim načinima učenja koji nastaju zahvaljujući pojavi interneta, između ostaloga, o čemu na zanimljiv način pišu neki suvremeniji autori (usp. Guzik, Mizerska, Galecka, Nerc i Zalewska, 2014.; Chyrk i sur., 2015).

McLuhan zaključuje da je „doba tjeskobe i električnih medija također doba nesvjesnoga i ravnodušnosti.“ (2008., str. 46). Iako smo naoko povezani sa svijetom, ipak se čovječanstvo osjeća osamljenije i nimalo manje tjeskobno. Sudjelujući u raznoraznim instant-humanitarnim akcijama ili lajkajući razne ideologije promovirane putem društvenih mreža, počesto utišavamo vlastitu nečistu savjest, tek površno razvijajući iluziju da pomažemo stvarnom čovjeku. Stoga je vrlo važno učiti naše učenike razlikovati pravi Facebook-aktivizam od otrcanih populističkih akcija, u kojima se tobože svrstavamo na stranu neke ideje, a da pritom ništa konkretno ne rješavamo. Npr., hoće li lajkanje nekog *posta* na *fejsu*, za borbu protiv neke bolesti, doista utjecati na smanjenje pojavnosti te bolesti? Na tome mjestu otvara se ogroman prostor za medijski odgoj.

Ono što posebno zabrinjava nije činjenica da se broj stanovnika na svijetu sve više povećava, nego činjenica da „svaki čovjek na svijetu mora živjeti u najvećoj blizini ostalih ljudi, blizini koju stvara naše električno sudjelovanje u životu drugih, odnosno njihovo u našem.“ (McLuhan, 2008., str. 37). „Povećanje brzine od mehaničkih do trenutnih električnih oblika preokreće eksploziju u imploziju. Danas, u naše električno doba, energije implozije ili sažimanja našeg svijeta sudaraju se sa starijim ekspanzionističkim i tradicionalnim uzorcima organizacije.“ (McLuhan, 2008., str. 37). Tezu o sažimanju prostora naći ćemo kasnije i u teoriji medija Paula Virilija. On će govoriti da u današnje vrijeme dolazi do tzv. *dromosferskoga zagađenja*, tj. zagađenja udaljenosti. Nije li nam se katkada učinilo da stavljanje postova, popraćenih fotografijama, na Facebook, Instagram ili koju drugu društvenu mrežu, puštamo neznanca u svoj dnevni boravak?

I opet se na tom mjestu otvaraju nova pitanja, kao što je pitanje privatnosti današnjeg čovjeka, pitanje internetske sigurnosti naših učenika, a sva ova pitanja promišljaju se u teorijama medija, koje nam mogu rasvijetliti pogled na brojne današnje nedoumice suvremenoga čovjeka. Budući da su mladi najbolji dio toga svijeta, pokušajmo u teorijama medija barem pronaći pitanja o kojima valja razmišljati, ako već ne možemo naći i odgovore na njih.

Literatura

1. Alić, S. (2010), *McLuhan – najava filozofije medija*. Zagreb: Centar za filozofiju medija i mediološka istraživanja.
2. Chyrk, P., Gałęcka, J., Guzik, A., Milevski, P., Mizerska, M., Nerc, O., Żylińska, M. (2015), *The Book of Trends in Education 2.0. Gdynia, Poland*. [Preuzeto 19. listopada 2015. iz <http://trendbook-2.0-book-all-20150703-final2-web.pdf>].
3. Čaćinović, N. (2001), *Doba slika u teoriji mediologije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
4. Fawcett, B. (2012), Gdje je McLuhan pogriješio u vezi s globalnim selom i što nije predvidio? U: D. Katunarić (ur.), *Carstvo medija: zbornik*. Zagreb: Litteris, str. 15-30.
5. Guzik, A., Mizerska, M. W., Gałęcka, J., Nerc, O. & Zalewska, M. (2014), *The book of trends in education 2013/2014; Young Digital Planet*. [Preuzeto 20. prosinca 2014. iz http://www.ydp.eu/system/files/webformdownloads/@TRENDBOOK_YDP_ENG.pdf].
6. Horrocks, C. (2001b), *Marshall McLuhan i virtualnost*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
7. McLuhan, M. (2008), *Razumijevanje medija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
8. McLuhan, M. (2012), Razumijevanje medija. U: D. Katunarić (ur.), *Carstvo medija: zbornik*. Zagreb: Litteris, str. 7-13.

What Every Teacher Should Know about Marshall McLuhan's Media Theory

Summary

It is nowadays difficult to find any science or field of human activity that is, at least indirectly, not linked to the term of *media*. The media affect almost all the areas of the humanities and social sciences.

The paper discusses the media theory developed by Marshall McLuhan (1911–1980), Canadian professor of English literature, who won recognition as one of the most prominent theoreticians of communications. His media theory has exercised an impact on all current theoreticians of media and philosophers, sociologists and mediologists, both in Croatia and worldwide.

The author discusses certain elements of Marshall McLuhan's theory, which teachers might find useful for developing a better understanding of the nature of media in their everyday work.

Keywords: media theories; Marshall McLuhan; upbringing and education; new media; Internet.

Dr. sc. Davorka Bačeković-Mitrović
II. osnovna škola Bjelovar
Ivana viteza Trnskog 19, HR – 43000 Bjelovar
davorka.bacekovic-mitrovic@skole.hr